

Příčiny problému

Příčiny duševních onemocnění, pocitů duševní nepohody, psychosociálních problémů a jejich nárůstu jsou komplexní. Jejich rozvoj je kombinací genetických, biologických, psychologických a sociálních předpokladů (uspokojivé vztahy a socioekonomické uplatnění). Mezi příčiny nárůstu duševních obtíží a onemocnění v populaci v posledních letech mohou patřit dopady životního stylu jedinců, dopady epidemie a vlivů prostředí. Jedinci, jež se s obtížemi v oblasti duševního zdraví potýkají pak naráží na nedostupnost odborné péče v ČR (dlouhé několikaměsíční čekací doby, nedostatek klinických terapeutů a psychologů placených z veřejného zdravotního pojištění). V kutnohorském a kolínském okrese je situace v této oblasti rovněž nepříznivá. Dětský psychiatr chybí v obou okresech (po ukončení činnosti MAMADU centra a úmrtí kolínského psychiatra se samostatnou praxí). V kutnohorské ani kolínské nemocnici není psychiatr, psychiatrické oddělení. V Kolíně v rámci dětského oddělení funguje 3členný tým psychologů pro děti a lékaře, kterému trojnásobně vzrostl počet individuálních konzultací z řad lékařů a dětí od dob covidu, u dětí rapidně roste počet případů sebepoškozování, šikany, hledání sexuální identity. Čekací lhůty u klinických psychologů v regionu jsou kolem 3 měsíců, stejně jako v kutnohorském Centru duševního zdraví (někdy i delší), které ale navíc cílí na dospělého klientelu. U psychoterapeutů se jejich dostupnost odvíjí od toho, zda je možné péči pokrýt ze zdravotního pojištění a od kvality jejich služeb.

Mezi další příčiny nárůstu duševních problémů patří nepodchycená prevence a absence včasné intervence (P. Winkler, Národní ústav duševního zdraví). Uvedené oblasti se snaží řešit reforma psychiatrie (viz odkaz v KPZ). Nicméně velkým problémem v naplňování cílů této reformy je rezortismus (s. 10 Národního akčního plánu pro duševní zdraví 2020-2030). Podpora péče o duševní zdraví totiž nezahrnuje jen zdravotní služby, ale také oblast prevence stresu a psychosociální zátěže, vzdělání, bydlení, zaměstnání a sociální rehabilitaci (K. Laurenčíková, předsedkyně ČOSIV).

K nárůstu duševních problémů přispívají především nedostatky v oblasti preventivní práce i návazné péče na školách, a to v několika rovinách:

- Školní psychologové často nemají v rámci škol tolik prostoru k realizaci pravidelné hloubkové preventivní práce (ať už je důvodem nedostatečná výše úvazku či nefunkční postavení psychologa v rámci školy);
- Přibývá potřeb v oblasti individuální práce s jednotlivci, ke kterým se ale psychologové dostávají až ve chvíli, kdy jsou problémy různé povahy eskalovány a reálně zasahují do školního výkonu žáků/žákynů nebo do jejich osobní pohody. Zároveň se často jedná o problematiku, která je již v kompetenci jiných, externích odborných i sociálních služeb;
- Velkým nedostatkem je spolupráce v rámci škol a školního poradenského pracoviště (dále jen ŠPP) a rozdělení úkolů. Metodici/metodičky prevence i výchovní poradci/výchovné poradkyně často řeší i velké množství administrativní práce, na aktivní práci s žáky/žákyněmi a třídními kolektivy mají mnohem nižší kapacitu;
- Třídní učitelé jsou často v oblasti prevence a včasné detekce problémů u žáků bezradní. V tomto ohledu jim chybí znalosti a informovanost ohledně možnosti následné péče pro žáky/žákyně, či rodiny. Nejčastěji je ve školách zaběhlá spolupráce s PPP (Pedagogicko-psychologické poradny) a OSPODY.
- Nejistota pedagogů v práci s problematikou třídního kolektivu i problematikou individuální a rodinnou. Pedagogové si často k řešení problémů nepřipadají kompetentní, nemají potřebné nástroje. Dochází tak k rigidnímu řešení problémů „ověřenými“ způsoby, které jsou dost často neobratné a nepřinášejí požadované výsledky.

Při jejich identifikaci vycházíme ze zkušeností kolegů působících na školách, a to především kolegyně, která má jako dětská psychologka zkušenost z několika škol (ZŠ i SŠ v regionech Kutnohorska i Kolínska).

Zvýšení obecné informovanosti pedagogů a všech zaměstnanců škol v oblasti návazné péče a vybudování funkční spolupráce mezi školami a sociálními službami v oblasti detekce a předávání klientů tak může přispět k rychlejšímu a efektivnějšímu řešení problémů a předejít eskalaci.